

Damó Elemérné:
OROSZSAKKÖR-VEZETŐK
KÉZIKÖNYVE

az általános iskolák 7. és 8. osztálya számára
 (Tankönyvkiadó, Budapest, 1969., 163. oldal,
 12,50 Ft)

A szakköri munka a tanítási órák oktató-nevelő munkájának értékes kiegészítője, amely speciális érdeklődés, elmélyülési törekvések számára nyújt differenciált lehetőséget.

Ezt a célt szolgálja a nemrég megjelent gyakorlati jellegű tanári kézikönyv, amely az 5—6. osztályos szakkörvezetők kézikönyvének folytatása.

A könyv felépítése — háromrészes, logikus és áttekinthető.

Az I. részben a szerző a mindennapi élet legfontosabb témáit ajánlja feldolgozásra a heredik osztályosok szakköri foglalkozására 10 leckében. (3—55. oldalig.)

A II. fejezetben a 10 lecke szovjet környezetben játszódik, ezért értékes ország- és irodalomismeret is közvetít, egyszerű szókinccsel, a nyolcadikosoknak. (57—103. old.)

Az első rész szövegeinek egymáshoz való kapcsolódását Anna és Sándor egy napjának története foglalja egységes egész keretbe. A második fejezet leckéinek egybekapcsolódását és a szovjet környezetet az biztosítja, hogy Sándor az orosz nyelvi verseny győztese Artekben táborozik, s a tábor klubjában sokat hall Moszkváról, Leningrádról, az irodalomról, sőt ő is beszámol hazánk fővárosáról, Budapestről pajtásainak.

A szövegeket sokféle gyakorlat követi, a legegyszerűbbtől egészen az önálló, alkotó gyakorlatig. E gyakorlatok konstrukciójukban jól tükrözik a modern nyelvoktatási törekvéseket, mert beszélgetésre és beszélgetésre serkentő szituációs feladatok.

A III. rész, a Chrestomathia; bő és választékos anyagot nyújt nagy nemzeti és nemzetközi ünnepeink megemlékezéseihez, s jó anyagot szolgáltat tanítványaink szereplési vágyának kielégítésére. (104—148. old.)

S legvégül (a 149—162. oldalon) külön-külön szöveget találunk a 7. és a 8. osztály számára.

Az egész könyvet tréfák, kis történetek, versek, dalok, fejtörők és játékok teszik frissé, élővé.

Az orosz szakkörvezetők kézikönyvében nagy szakértelemmel és hozzáértéssel összeállított művelődési anyag szövege kapcsolódik a tankönyv témáihoz, mintegy kiegészítve azokat, hasznosan s érdekesen bővíti a tanulók ismereteit. Szó és kifejezés anyaga élő és fordultatos, mint a beszélt orosz nyelv. Nyelvtani anyagában sem haladja meg az általános iskolai tantervi követelményt, de még a tanulók értelmi képességét sem, ezért hasznosan szolgálja érdeklődő és az orosz nyelvet értő tanulóink nyelvtudásának elmélyítését, s legközvetlenebbül pedig szakkörvezető pedagógusaink felelősségteljes és fontos munkáját.

Kisvárdai Károly

JU. A. Belcsikov—M. SZ. Panyuseva:

TRUDNIJE SZLUCSAJI
UPOTREBLENJIJA ODNOKORENNIH
SZLOV RUSSZKOVO JAZIKA

A közelmúltban jelent meg a moszkvai „Szovjetszkaja Enciklopegyija” kiadó gondozásában: a „Trudnije szlucsaji upotreblenyija ondokorennih szlov russzkovo jazika” szép kiállítású, példákkal bőségesen illusztrált zsebszótár, amely koncepciójában és gyakorlati jellegében méltó folytatója és továbbfejlesztője a hasonló külföldi (E. W. Fowler: A Dictionary of Modern English Usage, Oxford and London, 1926., H. W. Horwill; A Dictionary of Modern American Usage, Oxford, 1935., A. Thomas: Dictionnaire des difficultés de langue française, Paris, 1956.) és a hazai orosz és szovjet A. N. Grecs: Szpravocnoje meszto russzkova szlova, 1839. második kiadás 1843., V. Dolopcev: O pit szlovvarja nyeppravilnosztyej v russzkoj pazgovornoj recsi (preimusesztvenno v Juzsnoj Rosszii) a XIX. század végén, a második kiadás pedig a XX. század elején jelent meg. I. I. Ogjencsenko: Szlovvarj nyeppravilnosztyej, és végül L. P. Kriszina—L. I. Szkvorcova: Pravilnoszty russzkoj recsi, pod. red. Ozsegova (1-je izd. Izd-vo AN SZSZSZR, M., 1962., 2-je izd. — „Nauka” M., 1965.) szótáriróadalomnak.

Ez a gyűjtemény nemcsak jelentőségében nagy, hanem terjedelmében is, hiszen 296 oldalon kb. 139 szópárt (17 esetben 2 szó helyett 3-at magyaráz) azaz 295 szót értelmez.

Az össz szavakból 161 melléknév 54,57%, 90 főnév 30,50%, 42 ige 14,27%, s végül 2 határozószó 0,67%.

A szerzők az azonosítóvű és hasonló hangzású, de jelentésükben eltérő szópárokat gyűjtötték össze ebben a szótárban. Pl.: daljokij—dalnyij, baza—bazisz, nagyety—ogyety stb. Az ilyen és ehhez hasonló szópárokat azonos tövűk és hangzásuk alapján a mai nyelvhasználatban igen gyakran hibásan cserélik fel, melyek azután nyelvi és értelmi torzulásokhoz vezetnek. Ha alaposabban szemügyre vesszük ezeket a szavakat, akkor rögvést kiderül, hogy nem is olyan könnyű megkülönböztetni: a nyevezsda — nyevezsa, liricsesz-kij — liricsnij, viplatyity — zaplatyity szópárokat.

Dehát milyen jelentésbeli különbség is van e szavak között?

Nos, erre kapunk választ, s ebben segít eligazodni ez a szótár.

A szerzők a legproblematikusabb szavak összegyűjtésére törekedtek, amikor a köznyelv, az iskolai dolgozatok, a sajtó, a rádió, a televízió nyelvezetéből, valamint a különböző előadások és írások torzításaiból kiszűrték a leggyakoribb hibásan felcserélt szavakat, s e torzulások kiküszöbölésére összeállították az azonos tövű és hangzású orosz szavak használatának legnehezebb eseteit.

A szótár tagolása, felépítése logikus és áttekinthető, magyarázata egyszerű és világos, könnyed, de egyben tudományosan is korrekt.

A szerzők négy fázisban értelmezik és magyarázzák a szavakat.

Az I. részben alapos szemantizációval, egyszerű és világos jelentésfeltárásban magyarázzák az adott szót. Pl.: nagyety=natyanuty, nadvinuty (ogyezsdu stb.), pokrivaja, oblekaja kovo-, sto-libo. Ezután azt látjuk, hogy milyen szókapcsolatban él: nagyety sapku. Nagyety percsatki. Ezt követően a szó jelentését és helyes használatát konkrét szövegösszefüggésben, irodalmi példákkal támasztják alá, megnevezve a szerzőt és a forrásművet is. Ugyancsak a szó használati körét mutatják be sémákban, rendkívül szemléletesen. Pl.:

Szhema upotreblenija:

nagyety sto? (sapku, tufli);

sto na kovo, na sto? (pubasku na rebjonka, izgyelije na maneken).

A II. (szravnyitye) fázisban összehasonlítják a szópárok jelentését, hogy ezáltal világosabban kitűnjék különbségük, eltérő jelentésük. Például: nagyety sapku, szapogi, kosztyjum, de ogyety ranyennovo, szesztru, szina.

A III. (obratyitye vnyimanyije) szakaszban részletesen, akár egy kis tanulmány, megmagyarázza a szópárok szemantikai, lexikai használatát, más szavakkal való kapcsolatát, von-

zatát, szinonimáit, rámutat arra, hol vétének használatában, mi a hiba forrása, felhívja a figyelmet, hogy a nagyety élettelen dolgot jelölő főnévhez kapcsolódik, az ogyety pedig inkább személyre vonatkozik. A hibák többsége is ezek felcseréléséből adódik. Ugyanebben a részben találjuk meg a szavak antonim párját: nagyety — sznyaty, ogyety — razgyety.

A IV. (osibocsno) etap a szópárok felcseréléséből eredő torzulásokat mutatja be egyegy idézettel a szerzőt és a forrást is megjelölve.

Ez a fázis újra és újra meggyőz bennünket arról, hogy ez a szótár egy valóban létező szükségletet elégít ki, s nélkülözhetetlen segédeszköze az orosz nyelv művelőinek, meg azoknak is, akik tanulják ezt a nyelvet.

Egyetlen észrevételünk csupán az, kár, hogy a szerzők nem dolgozták be még az: avtomatyicsesz-kij — avtomatyicsnij, oszobij — oszobennij, raznij — razlicsnij stb. szavakat.

Szaktanárainknak nagy segítséget jelent ez a gyűjtemény és magyarázat az egynyelvű szemantizációban, s ezzel egyidejűleg hozzájárul orosz nyelvi műveltségük csiszolásához, mert nemcsak megóv a szavak hibás használatától, hanem útbaigazítást is ad az árnyaltai stilisztikai hibák elkerülésére, s így fontos gyakorlati igényt elégít ki.

Kisvárdai Károly

A KORSZERŰ OROSZNYELV-OKTATÁSÉRT

Az I. Országos Orosznyelv-oktatási Konferencia anyaga

Szerkesztette: Dr. Banó István—Suara Róbert
—Dr. Tálasi Istvánné

Tankönyvkiadó, Budapest, 1968. 308 oldal,
23,— Ft

1957. augusztus 23—24—25-én Budapesten került sor az első Országos Orosznyelv-oktatási Konferencia megtartására, melyen nyelv-tanárok, metodikusok, nyelvészek vitatták meg a magyarországi orosznyelv-oktatás eddigi fejlődését, jelenlegi helyzetét és további feladatait. Ez a kötet az itt elhangzott referátumokat és korreferátumokat adja közre.

Az elvi fontosságú hazai tanulmányok közül számunkra a legérdekesebb *Banó István* referátuma „Írásbeliség — szóbeliség a nyelv-oktatásban és a fordítás problémái”, mely a szóbeliség és az írásbeliség közötti helyes arányt és fokozatot tisztázza. Elvként szögezi le, hogy minden nyelvi jelenséget előbb szóban, s aztán írásban kell ismerni, ezért na-

gyobb részt kell fordítani a szóbeli munkaformákra, az írásbeliség terén pedig kezdetben a követelmények alacsonyok, s lassan fokozatosan emelkednek. A fordítással kapcsolatban megjegyzi, hogy azt számúzni nem lehet az oktatás területéről, viszont nagyon fontos a vele kapcsolatos munkaformák kidolgozása.

Kosaras István „Az egy nyelvűség problémái az orosz nyelv-oktatásban” című munkája bizonyos megszorításokkal értelmezi e fogalmat, elismerve, az anyanyelv pozitív és negatív hatását, viszont nagy szerepet szán a gyakorlati készségek kialakításában az egy nyelvű gyakorlatoknak, mert ezek a fordítással szemben, kétszer annyi mondatok produkálására adnak lehetőséget azonos időn belül, s ami még fontosabb, lényegesen kevesebb hibával produkálják a tanulók.

Balogh István „Az orosz nyelvi intonáció tanításának szerepe, jelentősége és módszerei a magyar iskolákban” c. cikke az intonáció szerepét és elemeit igen szemléletesen és gyakorlati módon mutatja be.

Tálas Istvánné „Az audió-vizuális technikai eszközök felhasználása iskolai orosz nyelv-oktatásunkban” c. beszámolójában a diavetítő és a magnetofon együttes használatát főként kezdő fokon és az új anyagrészek feldolgozásában tartja előnyösnek, mert a munkamódot, a tempót a pedagógus határozhatja meg.

A hangosfilm már ismert nyelvi anyag új szituációban való feldolgozására lehet felhasználni. Ilyen például a 7. osztályos orosz nyelvkönyvhöz készült „Egy nap Budapesten” c. hangosfilm, melynek bemutatása alkalmas élménynyújtásra, s beszédértés fejlesztésére, a hang kikapcsolásával meg dialogikus és monologikus beszédgyakorlatokra.

A televízió 5. és 6. osztályos nyelvleckéi hasznosan segítik az auditív-megértés készségét, aktivizál és beszédtevékenységre ösztönöz.

Papp Ferenc „Alkalmazott nyelvészet és orosz nyelv-oktatás” c. tanulmányában azt emeli ki, hogy a nyelv ugyan egy, de annak elméleti és praktikus megközelítése eltér egymástól. Az utóbbira néhány algoritmust is bemutat, melyet a programozott oktatásban sikerrel alkalmazhatunk. Ezt követően az elemi mondatokról szól, melyekből transzformálással, s más műveletekkel további mondatokat lehet konstruálni.

Ferenczi Gyula „A kontrasztivitás szempontja a magyar anyanyelvűek orosz nyelv-oktatásában” a tanulandó nyelv és az anyanyelv egybevetésének fontosságát hangsúlyozza a tananyag kiválasztásánál, elrendezésénél és az oktatás folyamatában, részletesen elemelve az anyanyelv pozitív és negatív hatását.

A változatos tartalmú, s értékes tanulmányok közül témájuk időszerűsége miatt, még jónéhányat kiemelhetnénk, de a szűkre szabott hely miatt, inkább szaktanáraink szíves figyelmébe ajánljuk tanulmányozás céljából.

Kisvárdai Károly

PEDAGÓGUSOK FÓRUMA

Zalaegerszeg, 1968. 1. szám

Kiadja: Városi Tanács V. B. Művelődésügyi Osztálya és a Pedagógusok Szakszervezete Városi Bizottsága

„A jövő nemzedékének formálását, előkészítését végezzük, és nem szabad szem elől tévesztenünk azt a tényt, hogy a jelen nemzedékkel mi már XXI. század munkását, mérnökét, tudósát alakítjuk.”

„...ezért nő az igény a továbbképzés terén is. Új eljárások, módszerek kerülnek bevezetésre, tapasztalatcserék tömege segíti elterjedését. Ilyen gyakorlati tapasztalatokat átadó, közlő, folyóiratnak szánjuk a Pedagógusok Fórumát.” — Ezekkel a gondolatokkal indítja útjára dr. Oroszi Zoltán folyóiratukat.

Az első számban többek között a következő cikkeket olvashatjuk:

Házikészítésű tanulógyakorlati tábla a 8. osztályos fizika tananyaghoz: Bükki Gyula és Pillér Imre tanároktól;

Az osztályfőnöki órák 4 éves tervezése: Fazekas Vilmosné tanárnőtől;

Helytörténeti szakkör az Ady iskolában: Völgyi Ferencné tanárnőtől;

Korszerű módszerek alkalmazása a földrajz órán: Dr. Tarnai Ottóné tanárnőtől.

Örömmel üdvözljük a *Pedagógusok Fórumát*. Szerkesztőbizottságának (Babos Tibor, Babos Tiborné, Czuba Béláné, Horváth Imréné, dr. Horváth Sándorné, Karvalics Lászlóné és Pék Józsefné) valamint a zalaegerszegi pedagógusoknak sok sikert kívánunk célkitűzéseik megvalósításához.

Berkes Péter—Réber László:

HANGORSZÁG

Móra Könyvkiadó. Budapest. 1968.

A hangok varázslatos birodalmába vezet el a kis olvasókat Berkes Péter és Réber László. Játékosan, könnyedén nyújtanak az olvasmányokon keresztül útmutatást megfigyelésekre, az olvasottak „megfigyelésére”, a megszokott felismerésére, tapasztalatok szerzésére.

EGYSZER VOLT...

Mesék

Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest, 1969.

T. Aszódi Éva válogatta, szerkesztette és gyűjtötte össze negyvenkét mai magyar író meséjét.

Változatos, színes, olvasmányos a gyűjtemény. Szórakoztatnak és tanítanak.

A mesék közül többet a szerzők bolgár, német, finn, lett, spanyol, japán, néger és argentin népmesék nyomán írtak. Ez a legtöbb esetben helyesebb, mint az eredeti népmesék közlése. A gyűjtemény értékét csak emeli, ha az olvasók bepillantanak más népek mesevilágába is.

Zsodos Vera rajzai hűen szolgálják a szerzők és a szerkesztő célkitűzéseit.

HÓSOK VOLTAK

Móra Könyvkiadó. Budapest, 1968.

A Magyar Tanácsköztársaság és a nemzetközi munkásmozgalom kommunista mártírjainak és hőseinek életét mutatja be az antológia.

Ifjúságunk méltán fogadta érdeklődéssel már a korábbi kiadásokat is. A harmadik kiadás bővítése indokolt.

Az antológiában többek között megtaláljuk Frankel Leó, Szántó Kovács János, Szabó Ervin, Korvin Ottó, Münnich Ferenc, Kun Béla, Sallai Imre, Rózsa Ferenc, Schönherz Zoltán, Ságvári Endre, Pesti Barnabás, Mező Imre mellett Julius Fucik, Georgi Dimitrov, Maurice Thorez, Palmiro Togliatti életét bemutató elbeszéléseket, leírásokat.

Az antológiát életrajzi adatok és fényképek teszik teljesebbé.

A könyvet sok haszonnal forgathatják a pedagógusok is. Nevelő munkájukat segíti, élményszerűbbé teszi osztályfőnöki óráikat.

Gergely Márta:

TOBBSINCS OSZTÁLY

*Síraly könyvek. Szerkeszti: T. Aszódi Éva.
Móra Könyvkiadó. Budapest 1968.*

A József Attila-díjas szerzőnek már több regénye kedvelt olvasmánya az ifjúságnak. Népszerűségét többek között annak köszönheti, hogy szívesen dolgozza fel műveiben a mai gyerekek, a mai fiatalok életét. Legújabb

regényében arról van szó, hogy egy budapesti iskola nyolcadik osztályában néhány fiú és leány szeretné megírni az osztály történetét. A szerző a regényírás titkaiba avatja be olvasóit.

Gács Demeter: Új nap felé. Móra Könyvkiadó. Budapest, 1968.

Kihűl a Nap. El kell pusztulnia a Földnek. Meg kell menteni az emberiséget, de hogyan? — ezzel a problémával foglalkozik fantasztikus regényében a szerző.

Rónaszegi Miklós: Indián halál. Móra Könyvkiadó. Budapest, 1968.

Az ismert szerző sok kalandos és történelmi regény után Virginia erdősegeiben tanuló indiánok közé vezeti olvasóit.

A bőbeszédű teknősbéka. Móra Könyvkiadó. Budapest, 1968.

Ortutai Gyula szerkesztésében jelenteti meg a kiadó *Népek meséi* sorozatát. Ez a kötet Ausztrália, Óceánia, Indonézia, Kambodzsa, Burma, Kaszmir, India népeinek meséiből nyújt egy pompás válogatást. A válogatás és szerkesztés, valamint a kitérő mesemagyarázó Bodrogi Tibor és Karig Sára munkája. Reich Károly kedves rajzai közelebb hozzák a mese szereplőit az olvasóhoz és kedvesebbé teszik a könyvet. A meséket a múlt század közepe óta földrajztudósok, hittérítők, néprajzkutatók gyűjtötték össze. Azóta sokat változtak ezek az országok és népeik is. A mesék azonban őrzik az ősi kultúrát. Hírt adnak messzi tájakról.

Dr. Magyarfalvi Lajos:

GYERTYÁNFFY ISTVÁN ÉS A BUDAI PEDAGÓGIUM

(Tankönyvkiadó, Bp. 1968. 131. l.)

Az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Neveléstudományi Tanszékének kiadványai 8. köteteként jelent meg e rövid terjedelmű könyvecske, amely Gyertyánffy István elmentmondásokkal teli, de haladó szellemű, demokratikus pedagógiai nézeteinek, életútjának irodalmi tevékenységének állomásait mutatja be, miközben kirajzolódik előtünk a gazdag budai Pedagógium eredete, lényege, tevékenysége.

Pedagógiaitörténeti értékénél fogva joggal tarthat számot az általános iskolai tanítók, tanárok és tanárjelöltek érdeklődésére.

*Függ Tiborné
Hódmezővásárhely*

Petőfi Sándor:

JÁNOS VITÉZ

Móra Könyvkiadó, Budapest. 1967.

Több mint száz esztendeje egyik legkedvebb olvasmányunk a János vitéz. A kiadó pompás kiállítású könyvét minden bizonnyal szeretettel lapozgatják az ifjú olvasók.

Würtz Ádám színes illusztrációi kalauzolják az olvasót a mese világába.

A CSALÁDI NEVELÉS ALAPJAI

(Tankönyvkiadó, Bp., 1968. 199 l.)

Loránd Ferenc munkája a dolgozók általános iskolája 7—8. osztálya számára készült kísérleti tankönyv. A családi nevelés fogalmával, kialakulásával, a szocialista nevelés szervezeti feltételeivel, módszereivel, az életkori sajátosságokkal, végül a családi és iskolai nevelés alapvető célkitűzéseivel foglalkozik a szerző. Tartalmának széles körű felhasználhatósága, világos, könnyed, olvasmányos stílusa miatt több, mint tankönyv. Egyrészt felhasználható a kötött témájú osztályfőnöki órák tervezésénél, levezetésénél, másrészt ajánlható a szülőknek, mint kis nevelési kézikönyv, amely a legalapvetőbb családi nevelési problémákat elemzi. Különösen értékes

az életkori sajátosságokat tárgyaló fejezet, amelyen belül az önállóságra nevelésről, a gondolkodás fejlődéséről, a társaskapcsolatokról, az iskolába lépés problémáiról, az eredményes tanulásról, a helyes napirendről és a serdülőkori változásokról esik szó.

Rendkívül jelentős az a tény, hogy ez a tankönyv éppen a dolgozók általános iskolájának 7—8. osztályaiban került bevezetésre, hiszen szülők, vagy leendő szülők azok, akik e könyvet forgatják, tanulmányozzák. Komoly és nagy felelősség a gyermekek nevelése a családban. Az óvoda és az iskola ma már sokat követel és aktív együttműködést igényel a családtól, ennek viszont csak tervszerű, tudatos, nevelőmunkával lehet eleget tenni. Gyermekeink ismerete e munkához elengedhetetlen, tevékenyen kell részt vennünk mindennapi életükben, mert „csak akkor bízhatnak szüleikben, ha nap mint nap tapasztalják, hogy szüleik komolyan veszik őket, minden iránt érdeklődnek, részt vesznek játékaikban, gondjaikban, örömeikben, készek mindig hasznos tanáccsal szolgálni.” (36. l.) Ez pedig nem az együtt töltött idő mennyiségén, hanem a szülői érdeklődés mélységén múlik. A könyv alapvető gondolatainak és ismereteinek elfogadása nemcsak a családon belüli nevelést segíti, hanem hozzájárul az iskolai munkával való tudatos együttműködéshez is.

Függ Tiborné
Hódmezővásárhely

